Це свідчить про те, що прагнення до демократії, виборності влади та функціонального поділу повноважень є не запозиченою концепцією, а природним станом української політичної нації, загартованим у горнилі Запорозької Січі.

1. Брехуненко В. Козаки на степовому кордоні Європи. – К., 2011.
2. .Сас П. М. Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.). – К.: Либідь, 1998.
3. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська державна ідея XVII-XVIII століть. – К.: Альтернативи, 1997.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. – Харків: КСД, 2016.
5. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків: у 3 т. – К.: Наукова думка, 1990.

Дасюк Віктор Володимирович
Доктор філософії
Асистент кафедри приватного та публічного права
Київський національний університет технологій та дизайну

ПЕРІОДИЗАЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

У тезі на підставі темпорального підходу запропоновано авторську періодизацію становлення правового регулювання антикорупційної експертизи в Україні. Виокремлено три етапи розвитку інституту антикорупційної експертизи: етап запровадження (2008-2010 рр.), етап удосконалення (2011-2013 рр.) та етап суттєвої трансформації (2014 р. – дотепер). Охарактеризовано ключові нормативно-правові акти кожного етапу, розкрито логіку переходу від одного етапу до іншого, визначено сучасні тенденції розвитку правового регулювання. Ключові слова: антикорупційна експертиза, періодизація, темпоральний підхід, правове регулювання, нормативно-правовий акт, Закон України «Про запобігання корупції», НАЗК.

Вступ. Розвиток інституту антикорупційної експертизи в Україні відбувався нерівномірно та під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Наукове осмислення етапів становлення правового регулювання антикорупційної експертизи дає змогу виявити закономірності її еволюції, зрозуміти причини певних законодавчих рішень та визначити перспективи подальшого розвитку цього правового інституту.

Темпоральний підхід до вивчення правових явищ передбачає аналіз правового регулювання у часовому вимірі, виокремлення ключових моментів, що якісно змінюють стан відповідного правового інституту. Застосування цього підходу щодо антикорупційної експертизи в Україні дозволяє виокремити чіткі етапи її становлення.

Мета та задачі дослідження. Мета дослідження – здійснити періодизацію становлення правового регулювання антикорупційної експертизи в Україні на основі темпорального підходу. Задачі дослідження: визначити критерії періодизації; виокремити та охарактеризувати етапи становлення антикорупційної експертизи; проаналізувати ключові нормативно-правові акти кожного етапу; виявити закономірності та перспективи розвитку інституту антикорупційної експертизи.

Результати дослідження та їх обговорення. Критерієм періодизації становлення правового регулювання антикорупційної експертизи в Україні є якісні зміни у правовій регламентації цього інституту, які виражаються у прийнятті нових базових законів або внесенні до них системних змін, а також у прийнятті підзаконних нормативно-правових актів, що конкретизують порядок та методологію проведення експертизи [5, с. 62].

Перший етап (2008-2010 рр.) – запровадження інституту антикорупційної експертизи у законодавстві України. Саме в цей період поняття антикорупційної експертизи почало формуватись на законодавчому рівні, з'явилися перші ініціативи щодо аналізу нормативно-правових актів на наявність корупціогенних чинників. Проте правове регулювання цього інституту на даному етапі залишалось фрагментарним, бракувало системної методологічної основи проведення експертизи.

Другий етап (2011-2013 рр.) – удосконалення інституту антикорупційної експертизи в результаті прийняття Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI [2] та затвердження Порядку проведення антикорупційної експертизи Міністерством юстиції України. Цей етап характеризується появою чітких процедурних правил проведення експертизи, визначенням суб'єктного складу її учасників та формалізацією вимог до експертних висновків.

Третій етап (2014 р. – дотепер) – суттєва трансформація інституту антикорупційної експертизи в результаті прийняття Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [1]. На

цьому етапі відбулось затвердження оновленого Порядку проведення антикорупційної експертизи Мін'юстом, Методології проведення антикорупційної експертизи Мін'юстом [4], Порядку проведення антикорупційної експертизи НАЗК та Методології проведення антикорупційної експертизи НАЗК. Принципово важливим є поява нового суб'єкта – Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), яке наділене повноваженнями проведення антикорупційної експертизи за власною ініціативою.

Логіка переходу між етапами відображає загальні тенденції розвитку вітчизняної антикорупційної політики. Перший етап формувався під впливом зовнішніх зобов'язань України у межах приєднання до міжнародних антикорупційних конвенцій. Другий етап пов'язаний із прагненням систематизувати антикорупційне законодавство після політичних змін 2010 року [3]. Третій етап, який триває й на сьогодні, є результатом революційних подій 2013-2014 рр. та інтеграційних процесів з Європейським Союзом [6, с. 85].

Важливою особливістю третього етапу є те, що він продовжується й досі, що свідчить про постійний розвиток інституту антикорупційної експертизи. На сьогодні тривають процеси удосконалення методології проведення експертизи, розширення кола її суб'єктів, активізації громадської антикорупційної експертизи. Актуальним залишається питання законодавчого закріплення обов'язковості антикорупційної експертизи на рівні органів місцевого самоврядування [5, с. 165].

Висновки. Запропонована тричленна періодизація становлення правового регулювання антикорупційної експертизи в Україні (2008-2010, 2011-2013, 2014 – дотепер) ґрунтується на темпоральному підході та відображає якісні зрушення у правовій регламентації цього інституту.

Кожен з етапів характеризується власним комплексом нормативно-правових актів, що визначали предметну сферу, суб'єктний склад, порядок та методологію антикорупційної експертизи.

Сучасний третій етап характеризується поступальним удосконаленням інституту антикорупційної експертизи та водночас потребує подальших законодавчих змін, зокрема у напрямі закріплення обов'язковості антикорупційної експертизи на місцевому рівні та посилення ролі громадської експертизи.

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 15.04.2026).
2. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text (дата звернення: 15.04.2026).
3. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України від 11 червня 2009 року № 1506-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1506-17#Text (дата звернення: 15.04.2026).
4. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи: наказ Міністерства юстиції України від 24 квітня 2017 року № 1395/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17 (дата звернення: 15.04.2026).
5. Новіков О.В. Публічно-правове забезпечення протидії корупції в умовах регіонального розвитку: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2020. 209 с.
6. Хабарова Т.В. Адміністративно-процесуальні засади запобігання корупції в Україні: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2017. 216 с.

DOI: 10.61718/crp39.03

Черненко Злата Богданівна
Здобувач
Навчально-науковий інститут права та інноваційної освіти
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Шаповалова Катерина Геннадіївна, доктор юридичних наук, доктор філософії з галузі «Право», адвокат, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ У ВОЄННИЙ ЧАС

У статті здійснено комплексний науково-практичний аналіз особливостей позовного провадження щодо відновлення майнових прав в умовах воєнного стану в Україні. Розглянуто нормативно-правове регулювання захисту майнових прав, зокрема положення Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, а також спеціальні акти, прийняті у зв'язку з військовою агресією. Досліджено специфіку доказування у справах про відшкодування шкоди, завданої внаслідок бойових дій, тимчасової окупації чи знищення майна, а також проблеми визначення належного відповідача та юрисдикції. Проаналізовано судову практику та визначено ключові проблеми реалізації права на судовий захист, зокрема доступ до правосуддя, складність фіксації збитків і виконання судових рішень. Обґрунтовано необхідність удосконалення процесуальних механізмів і законодавчого забезпечення ефективного відновлення майнових прав у післявоєнний період. Ключові слова: позовне провадження, майнові права, воєнний стан, відшкодування шкоди, цивільний процес, судовий захист, доказування, знищене майно.